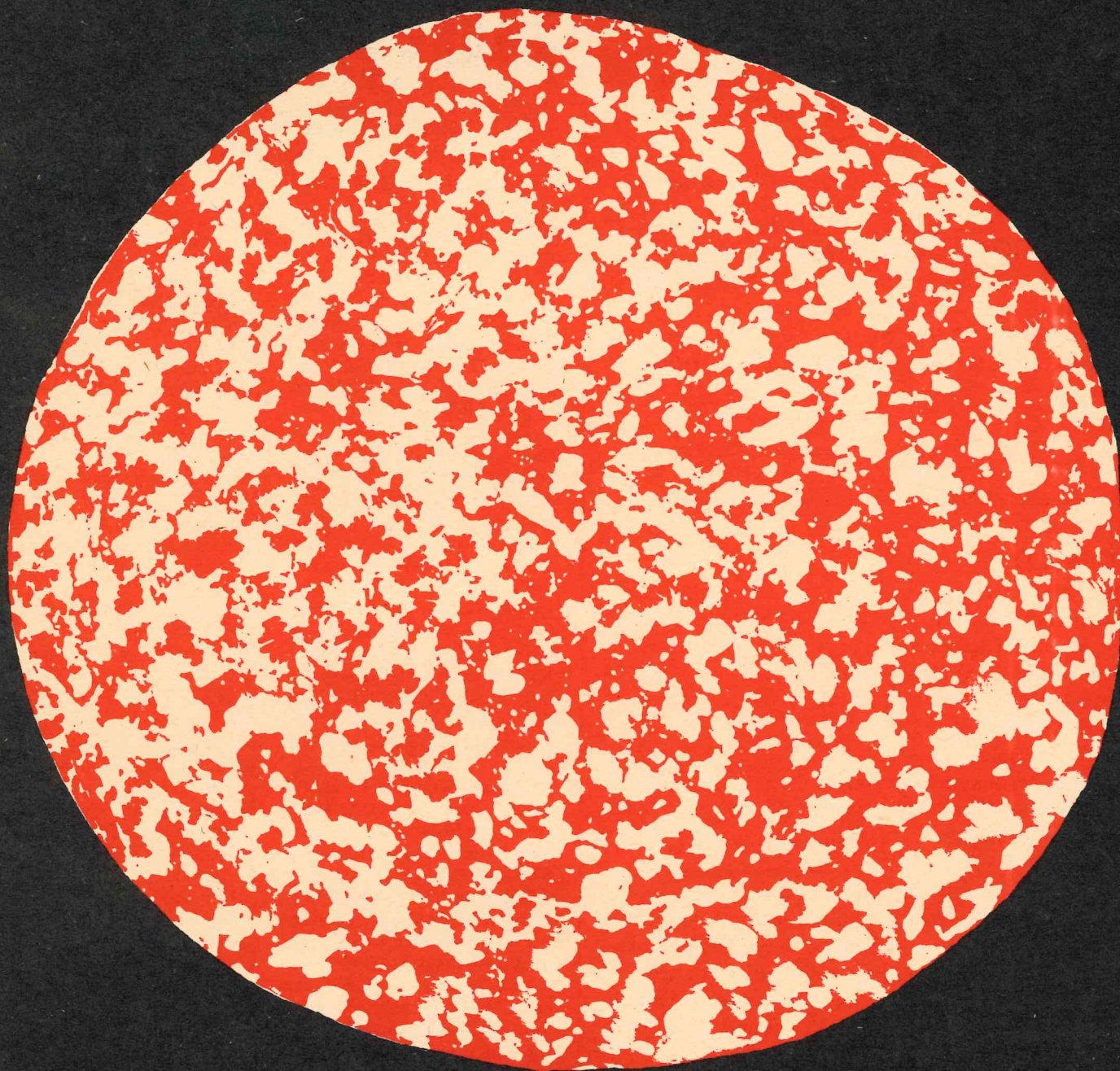

Pris kr 6.-

Indeholder bl.a.
Interview med Lars Okholm
Tilsætningsstoffer i maden
Farlige farvestoffer
Kritik af miljøloven
NOAH's sommerlejre

Det er nu abonnementet skal fornyes.
Girokort indlagt i bladet.

UDGIVER:

NOAH

Rådhusstræde 13, 1466 Kbh. K.

Tlf: (01) 156052, Giro 5560039.

Åbningstid: Hverdage 10 - 17.

ABONNEMENT:

NOAH 41 - 46 kr.27,00. NOAH 47 - 54 kr.45,00.

Ældre NOAH-blade fra nr.10 kan købes så længe oplaget rækker.

Meddelelser om flytning og reklamationer vedr. levering meddeles til posthuset.

Sats: H.P. Sats, Assens

Tryk: Ex-skolens trykkeri.

REDAKTION OG TEKNIK:

Jørgen Boldt, Birgitte Bülow, Eva Glejtrup, Bruno Ingemann, Poul Johansen, Steen Juhler, Birgitte Lauersen, Jan Radich Nielsen, Peter Nissen, Eigil Poulsen, Henning Schroll, Jesper Toft, Michael Warming.

Dead-line nr.47: 12. maj.

Dead-line nr.48: 20. juni.

INDHOLD:

Miljøloven	2
Farlige farvestoffer.....	3
Brugsens kvalitetspolitik.....	4
Brugsens medlemsdemokrati.....	6
Berlingerens.....	8
NOAH's madaktion.....	9
NOAH's miljølejligheder 1977.....	10
Fungerer levnesmiddeloven?.....	12
Sådan finder du svovl i maden.....	14
Anmeldelsesblanket.....	15
Nye Bøger.....	16

Dette nummer handler en del om mad. Historien om de godkendte tilsætningsstoffer, der pludselig mistænkes for skadevirkninger, taler sit eget sprog. Også vor hjemlige lovgivning omkring levnedsmidler gøres til genstand for kritik. Vi kommer til at høre meget mere om disse ting i fremtiden.

Men NOAH arbejder med andet end mad-problemer. I dette nummer af bladet behandles også spørgsmålet om miljølovens anvendelighed. Kan loven bruges af almindelige mennesker?

Disse og en masse andre miljøproblemer vil blive kulegravet rundt omkring i NOAHs lokalgrupper. I bladet vil vi forsøge at holde fingeren på pulsen omkring disse ting. Hvis du vil være med, så husk at tegne nyt abonnement. Det er nu, det sker.

Red.

NOAH kritiserer miljøloven

NOAH holdt landsmøde i weekenden d. 26.-27. marts i Sønderborg. I den anledning vedtog NOAH en udtalelse, som kritiserer miljøloven.

Industrirådet hævder, at den danske miljølov er en god lov — måske verdens bedste. Men god for hvem? Miljøloven er en rammelov, hvis smukke målsætninger ikke omsættes i praksis. Det har de sidste tre års erfaringer vist, og det vil vi give nogle eksempler på:

1. Det er kommunalbestyrelsens opgave at påse, at lovens bestemmelser overholdes. Men hvad gør kommunalbestyrelsen?

I Gildbækken på Als, hvor Danfoss udleder sit spildevand, har NOAH undersøgt vandet. Godt 1 km fra fabrikken målte vi 35 gange mere krom, end der er tilladt efter Miljøstyrelsens vejledende normer — og 80 gange mere kobber.

Krom og kobber er miljøgifte.

2. Virksomhedsgodkendelser administreres så lemfældigt, at uhyrligheder slipper igennem — uden at offentligheden får kendskab til sagerne.

Miljøloven sikrer ikke borgerne mulighed for oplysninger om virksomhedernes forureningssituation. Den planlagte PVC-fabrik ved Skelskør er således kun kommet i søgelyset, fordi en kredsløge »følte sig« usikker.

I en sådan produktion bruges vinylchlorid, som bl.a. ifølge vesttyske undersøgelser har givet leverkræft hos arbejdere og omkringboende. Amtsrådet havde givet tilladelse til en årlig udledning af 300 tons vinylchlorid gennem fabrikens skorsten.

3. Hvis miljøsager alligevel kommer til borgeres og miljøgruppers kendskab, behøver det ikke at betyde, at even-

tuelle protester bliver behandlet af de ansvarlige myndigheder. Det kan ske under henvisning til, at borgeren eller miljøgruppen ikke er klageberettiget.

I Lynette-sagen har vi set, at kloakarbejderne, som skal arbejde på området, og de omkringboende er blevet afvist som klageberettigede, selv om slamforbrændingsanlægget vil betyde, at den i forvejen meget forurenede luft amagerbeboerne skal indånde yderligere belastes med 100 tons tungmetaller.

4. Ifølge miljøloven skal myndighederne udarbejde planer over, hvad vore vandområder skal bruges til, og hvor forurenede de må være.

De eksempler, NOAH her set på, viser, at planerne stort set bliver udformet, så de svarer til den nuværende forureningssituation. Planerne vil altså ikke medføre, at store vandområder bliver mindre forurenede.

Der fastlægges simpelthen krav, som svarer til den forureningsgrad, recipienterne har nu. Så kan man jo altid sidenhen henvise til, at der ikke forurenes mere end tilladt.

I den periode miljøloven indtil nu har fungeret, har praksis således vist denne lovs begrænsede værdi.

Det mener NOAH er vigtigt at få frem i debatten — netop fordi miljøloven skal revideres i år.

Med venlig hilsen,
NOAH

Rådhusstræde 13, 1466 K
(01) 15 60 52

Denne vare er tilsat
FARVESTOFFER, hvis
 virkning på mennesker
 ikke er tilbundsående
 undersøgt.

Venlig hilsen NOAH.

Fire madfarver på den danske positivliste er under stærk mistanke for at fremkalde kræft. Det fremgår af en rapport fra den kritiske forbrugerorganisation Public Citizen i USA. Organisationens sundhedsgruppe har på grundlag af optegnelser hos det amerikanske levnedsmiddelinstitut undersøgt de forsøg, der har ført til godkendelse af en række farvestoffer. Søgelyset har især været rettet mod de såkaldte tjærefarver, hvoraf 6 er godkendt i USA. Af de undersøgte 6 tjærefarver er de 4 opført på den danske positivliste.

For kort tid siden blev der åbnet for brugerne i USA mulighed for at skaffe sig adgang til myndighedernes optegnelser om tilsætningsstoffer i mad. Denne »FDA Freedom of Information« var Health Research Group ikke sen til at benytte sig af. Gruppen fik tilladelse til at gennemgå arkiverne hos Food and Drug Administration (det amerikanske levnedsmiddelinstitut) med jævne mellemrum fra april til september 1976 og har i denne periode undersøgt de videnskabelige data for de ialt 29 farvestoffer, der er permanent godkendt i USA.

På baggrund af denne gennemgang lavede gruppen en rapport, der i januar i år blev sendt til FDA med en kraftig opfordring til øjeblikkeligt forbud mod tjærefarver i fødevarer.

Tjærefarver

Tjærefarver er syntetiske stoffer, der ikke forekommer i naturen. Navnet stammer fra, at man tidligere fremstillede farverne ud fra tjære. Stoffernes stærkt farvende egenskab er ofte knyttet til en såkaldt azo-gruppe, som er forbindelsen

mellem to kvælstof-atomer (azote er det græske navn for kvælstof). Størstedelen af de anvendte tjærefarver indeholder en azo-gruppe.

I 1967 kunne de danske fødevarereproducenter anvende 33 tjærefarver som tilsætning. Stofferne indgår i en fortegnelse fra dengang over farver, »der af Sundhedsstyrelsen anses for uskadelige til anvendelse til de nævnte formål« (tilsætning til fødevarer). Idag er 20 af disse farver forbudt!

I tabellen er medtaget de 4 af rapportens 6 tjærefarver, der stadig er tilladte i Danmark.

Skadevirkninger

Health Research Group har især interesseret sig for de forsøg, hvor farvestofferne er tilført forsøgsdyr gennem føden eller ved indsprøjtninger for at undersøge eventuelle kræftfremkaldende virkninger. Det er værd at bemærke, at det drejer sig om forsøg, der danner baggrund for FDAs godkendelse af de pågældende stoffer.

For hver af de undersøgte tjærefarver er der konstateret mindst én af følgende virkninger:

- 1.0 Sikker kræftfremkaldende virkning (D)
- 2.0 Formodet kræftfremkaldende virkning (A) (B) (C)
- 3.0 Anden skadelig virkning
 - 3.1 Allergi hos mennesker (B)
 - 3.2 Struma hos mus (C)

Stoffet C kan iøvrigt — ifølge en reference fra WHO — fremkalde ændringer i arveanlæggen hos bakterier. Sådanne stoffer vil ofte kunne fremkalde kræft hos mennesker.

For samtlige tjærefarvers vedkommende gælder, at ingen af de udførte kræftforsøg berettiger til at slutte, at stofferne er ufarlige. Snarere tværtimod.

Forsøgsdyrene døde

For stoffet FOOD RED 17 (D) er forholdene særlig grælle. Stoffet har i høj grad erstattet det røde farvestof AMARANTH, der blev forbudt i USA bl.a. fordi det var fosterskadende (AMARANTH er i Danmark stadig tilladt i frugtvin og spiritus). FOOD RED 17 blev i 1971 godkendt i USA på grundlag af en enkelt (og mangelfuld) undersøgelse

på gnavere, selvom flere videnskabelige institutioner anbefalede mindst to sådanne undersøgelser inden eventuel godkendelse. Desværre døde over halvdelen af forsøgsdyrene af sygdomme i åndedrætsorganerne og undersøgelsen måtte afbrydes for tiden. Først efter at FOOD RED 17 var godkendt og anvendt i en lang række varer, blev der sat en ny undersøgelse i gang.

Ved denne og to senere undersøgelser er der fundet tidlig fremskreden kræft i dyrenes lymfekirtler. Health Research Group opfordrer til øjeblikkeligt forbud af stoffet.

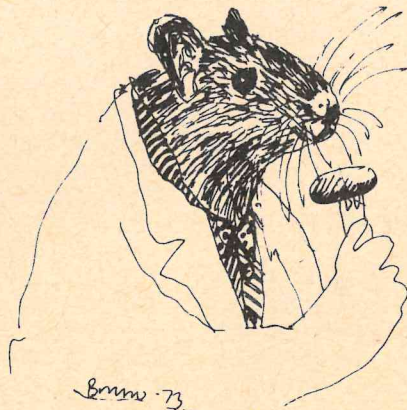
Herhjemme er FOOD RED 17 godkendt til anvendelse i bl.a. mayonnaise, fiskekonserver, grøntkonserver, frugtkonserver, ketchup, sennep, marmelade, frugtvin, spiritus, slik, kager og salater.

	Navn	Nr.	Skader
A	Brilliant Blue	55.01	2.0
B	Tartrazin	55.17	2.0 3.1
C	Erythrosin	55.24	2.0 3.2
D	Food Red 17	55.21	1.0

Allergi

Næsten alle de røde farvestoffer på den danske positivliste er tjærefarver. Foruden FOOD RED 17 er de mest anvendte røde farvestoffer herhjemme tjærefarverne ERYTHROSIN (C) og PONCEAU 4R. Sidstnævnte stof er ikke medtaget i rapporten, da det er påført restriktioner i USA.

Det gule farvestof TARTRAZIN (B) har længe været kendt som allergifremkaldende. Indtagelse af selv meget små mængder TARTRAZIN kan give åndenød, løbende næse og rødfarvning af øjnene. En tilsvarende egenskab er kendt hos den orange tjærefarve SUNSET YELLOW, der er godkendt i Danmark, men ikke med på den amerikanske positivliste. Steen

Myndighederne burde være meget hårdere i filteren

..siger Lars Okholm, der er leder af FDBs Centrallaboratorium, i dette interview om brugen af tilsætningsstoffer i fødevarer.

— Synes du, NOAHs aktion med at sætte alternative varedokumentationer på varer i brugsen var berettiget?

»Jeg synes, aktionen var god. Der var selvfølgelig nogle, der mente, den var overspillet og uretfærdigt hængte varer ud, som ikke nødvendigvis var værre end andre. Måden at lave aktionen på var fantastisk god, synes jeg. Den hjalp os enormt i arbejdet for at komme videre med at lave varer uden belastninger af nogen art.«

— Er det rigtigt, at der er varer i brugsen, som kan kritiseres for indhold af overflødige tilsætningsstoffer?

»Det kan du roligt regne med. Det er der bunker af brugsens varer, der kan kritiseres for. Hvorfor i alverden skal f.eks. kød være farvet? Det er rimeligt at klistre en mærkat på varerne, der stiller det spørgsmål. Jeg synes også, det er meningsløst, at man tilsætter spegepølsen nitrit — et tilsætningsstof, der virkelig kan rejse tvivl om. Nitrit burde være forbudt, det burde ikke kunne tilsættes. Så i den retning har jeres aktion været en hjælp: folk begynder at tænke på en anden måde.«

— Er der områder, hvor du mener FDB og NOAH lige frem kunne samarbejde?

»Det er kolossalt vigtigt at ha jer, synes jeg. I har jo en anden vinkel at tænke ud fra. I tilfører os noget, vi måske ikke har tænkt over. Jeg synes, det ville være glimrende med et samarbejde.«

Tvilsomme stoffer ud

— Har aktionen og den debat, den har rejst, haft indflydelse på, hvad brugsen vil gøre med sine varer i fremtiden?

»Vores princip har hele tiden været at begrænse brugen af tilsætningsstoffer. Hvis der

er tvivl om et tilsætningsstof, siger vi, at tvivlen skal komme forbrugeren til gode. Så vil vi helst lade være med at bruge det. Men FDB er jo et kæmpeforetagende med en omsætning på omkring 6 milliarder og med en masse mennesker, så det styrker arbejdet i den rigtige retning, når I kommer med jeres synspunkter.«

— FDB har fjernet farverne Tartrazin og Sunset Yellow fra fødevarerne, selvom det er godkendte farver?

»Det stammer fra en artikel for nogle år siden i et svensk lægetidsskrift. Hospitalet i Uppsala havde lavet en undersøgelse af albyl-allergikere. 40 pct. af disse personer reagerede også over for Tartrazin og andre azo-farver. Det syntes vi var nok — ud fra at tvivlen skal komme forbrugeren til gode — til at vi sendte et cirkulære ud til vore leverandører. Vi bad dem holde op med at bruge disse azo-farver.

Det viste sig at være kolossalt svært at få dem ud. Det tog flere år, før vi blev færdige, og vi er faktisk først færdige til sommer. Det sidste, vi mangler, er slikket, hvor azo-farverne ryger ud 1. juli i år.

Det bliver selvfølgelig sværere og sværere at fjerne farver fra varerne. Når man lever under den afsindige fordom, at man skal have farvede levnedsmidler, så bliver det sværere jo færre farver, der er tilbage. Det er lykkedes med vores kage-sortiment at komme igennem med lutter naturfarver, men ellers er det sørme vanskeligt.

Statens Levnedsmiddelinstitut har det synspunkt, at flere tilladte farver giver mulighed for at sprede belastningen på flere forskellige stoffer. Det er selvfølgelig også et standpunkt, men vi kan nu i virkeligheden ikke li noget af det.

Så vi siger: ud med farver i princippet. Og der støtter NOAH os meget ved at have den samme attitude.«

Produktudvikling

— Er det dyrt at fjerne farver fra fødevarerne?

»Produktudvikling koster penge. Vi startede i sin tid med en kiks uden tilsætningsstoffer og sukker, fordi vi havde nemmest ved at begynde der. Det kostede notorisk en grusom masse penge. Der var en masse tekniske vanskeligheder.«

— I har lige lavet en ny rød hindbærsodavand uden farve?

»Det har også været en dyr sag, sådan set. Men det skyldes mest et elementært uheld, fordi der gik gæring i blandingen. I virkeligheden er det et smukt eksempel på, at du næsten kan gøre hvad du vil. Nu ved jeg godt, at jeg modsiger mig selv. Før sagde jeg, at det bliver sværere og sværere.

Men i virkeligheden kan man alt, hvad man vil. Hvis man er tvunget til at skulle finde en løsning, så kan man også. Når I så kommer og sætter os stolen for døren, så støtter det den udvikling. Så bliver vi tvunget til at finde en løsning.«

Kraftig indsats

— Du kender den nye amerikanske rapport, der rejser alvorlig tvivl om brugen af tjærefarver i mad? Rapporten medtager 4 farver, der findes på den danske positivliste.

»Ja, vi sendte et cirkulære ud i anledning af den rapport. Vi ønsker ikke at løbe nogen risiko, så vi har bedt vore leverandører om at lave prøver uden de omtalte farver inden 1. maj i år. Dermed er ikke sagt, at vi har farverne ude 1. maj. Det kan meget vel tage

lang tid. Hvis varerne får et afvigende udseende, kan de blive usælgelige. Det har vi oplevet: vi kan ikke sælge varer, der afviger i udseende, hvis folk er vanemennesker. Det kræver ihvertfald en kraftig indsats. Og så kan du selvfølgelig spørge, hvorfor vi ikke koncentrerer al reklameindsatsen på at sælge varer, der er fri for diskutabile tilsætningsstoffer. Men det er jo nok sådan, at begge sider af handelspolitikken skal tilgodeses. Du skal være med for hele tiden at holde omsætningen oppe på højderne. Du har ikke råd til at gå bare 5 pct. ned for at pleje de ideelle målsætninger. Så taber du alt for mange penge.«

— Når der rejses tvivl om et tilsætningsstof, afventer I ikke en reaktion fra Statens Levnedsmiddelinstitut (SL)?

»Vi har altid reageret selv med at sende et cirkulære ud. Det sker helt automatisk. Vi har en fordel frem for SL, der først skal forelægge sagen for diverse høringsberettigede organisationer i det danske samfund. Det er jo ikke bare FDB, det er også landbrugets organisationer, Industrirådet, Forbrugerrådet ... og jeg ved ikke hvormange. Efter høringen skal der måske laves et eller andet forslag, og der skal undertiden indkaldes til diskussion af sagen. Og de har måske endnu flere hensyn at tage, f.eks. i EF.

Det er betydelig hurtigere for os at gøre noget. Det kræver meget overbevisende argumenter, hvis SL skal standse noget, som vil påføre industrien betydelige ulemper. Hvis f.eks. saccharin blev forbudt med dags varsel som det skete i USA, ville der rejse sig et ramaskrig i industrien. Der er bunker af virksomheder, som laver saccharinholdige produkter.«

Lars Okholm (t.v.) i samtale under aktionen i brugsen

Allergi

— FDB er begyndt at gøre et stort arbejde for at oplyse om allergi?

»Ja, vi har megen sympati for den store minoritet, der lider af allergi. En halv million danskere er overfølsomme og det ser ud til at hænge nøje sammen med ting, vi har kunnet gøre noget ved. Allergi er en følge af ydre faktorer, af miljøet. Det er måske ikke lige vores sag, om folk har kæledyr eller meget støv omkring sig. Men fødevarer og toiletartikler er også allergifremmede ingredienser i hverdagen. Det er rimeligt, at vi gør en indsats på det område.«

— Det kommer til at styre jeres produktudvikling?

»Det har det allerede gjort. Da vi trak tartrazin ud, var

det alene på allergi-ræsonnementet. Og siden har vi udviklet mini-risk serien. Det er en serie toiletartikler, der giver mindre risiko for allergi. Vi siger ikke, at den ikke kan give allergi — kun at risikoen er mindre. I produkterne er der ingen parfume, ingen optisk hvidt, ingen farve. Sammensætningen er meget simpel med få og kendte ingredienser. Blandingen bliver med jævne mellemrum testet med en hudprøve på marsvin.«

Vellevedspjat

— Giver det ikke økonomisk bagslag med denne form for kvalitetspolitik?

»Nej, det gør det bestemt ikke. Jeg vil sige, de første år var strenge. Men nu er der takket være alle mulige gode

indsatser — ikke mindst jeres — en stigende forståelse for, at det er rimeligt at lave den slags. Der er ligesom en bevægelse henimod, at man er træt af alt det velvedspjat med parfume og farver og alt det der. I princippet behøver man overhovedet ikke parfumere alle de kosmetiske præparater. Man kan jo bare sælge dem, som de er. Så kan folk ha en parfumespray ved siden af. Der er ingen grund til at putte det i produkterne.«

— Kunne FDB ikke lave en farvelade til at sælge i butikkerne ved siden af f.eks. kødvarerne?

»Jamen, det var jo i virkeligheden det, man gjorde i gamle dage. Der havde man frugtfarven ved siden af. Industrien puttede det ikke i. Jeg forstår ikke, at man tilla-

der farvning af kød, smør, margarine. Hvorfor skal det farves?

Næ du, jeg kunne tænke mig at vende tilbage til en tid uden farve. Jeg håber, at jeres aktion vil bidrage til, at man en skønne dag når frem til det. I det mindste til den svenske stilling, hvor man dog forbyder farvning af kød, brød, sådan et basissortiment, som de undtager farve fra. Det burde NOAH slå meget hårdere på.«

Rene varer for sig

— I Sverige er man også i gang med helt at forbyde tartrazin?

»Ja, det forbydes i slik nu. Hos FDB holder vi op med at komme tartrazin i slik pr. 1. juli år. Så vil der gå nogle måneder, før det er helt væk fra hylderne. Indtil da kan man holde sig fra det ... og dog nej, man kan vel ikke forlange, at forbrugerne skal vide alt. I virkeligheden burde vi ha de almindelige varer — og så et sortiment ved siden af, der bare var uden belastninger. Så man ikke behøvede være uddannet i de højere videnskaber for at kunne vælge sin mad. Man købte bare inden for den gruppe.«

— Kunne man ikke tænke sig en mærkning, der var den omvendte af den I har nu — hvor I har en sløjfe på de ernæringsforbedrede varer — med en speciel mærkning af de fæle varer?

»Jo, den er god med dig. Næ, det ville formentlig stille os skævt i konkurrencen. Ralph Nader var inde på det samme, da han var herovre. Han syntes, vi skulle sætte dødningshoveder på farvede kødvarer. Ja! Vi oplevede det jo med jeres mærkater, at så snart de sad på en vare, ville folk ikke købe den. Der kunne godt ligge en NOAH-mærket spegepølse ved siden af en umærket. Folk tog den umærkede, for den anden gav jo kræft. Folk er meget påvirkelige. Det ville stille os fantastisk svagt. Den slags er vi jo meget ivrige for, at myndighederne skulle gøre ... det var meget nemmere. Det er helt åndssvagt, at vi skal konkurrere på den slags ting indbyrdes ... på sundhed.

Myndighederne burde være meget hårdere i filten, forbyde farvning og forbyde dit og dat, så vi ikke kunne konkurrere på det ...«

Interview ved Steen Juhler

Brug Brugsen

Brugsen udmærker sig ved at være forbrugernes egen butik. Formelt er kunderne sikret indflydelse på butikkernes drift gennem det såkaldte medlemsdemokrati. I praksis adskiller brugsen sig imidlertid ikke fra de privatejede profitforetagender. Sådan mener ihvertfald folk fra NOAH i Kalundborg, der i nogle år forgæves har forsøgt at gøre sig gældende på generalforsamlingerne i den lokale brugs.

I 1974 havde FDB netop taget hul på den reklamekampagne, der stadig løber, den dér med »Brug Brugsen ...«. I en reklametryksag stod der endog »Kom og vær med«.

Vi (3 medlemmer af såvel Brugsen som af NOAH) satte os sammen og noterede de ting vi hver især længe havde ønsket at gøre noget ved i forholdet til »vores« brugs.

Notaterne blev sat sammen til et længere indlæg, som derefter blev indsendt til brugsforeningens generalforsamling i marts 1974.

Indlægget bestod bl.a. af følgende krav:

- Læg tilbudsvarene på et bestemt sted
- Afskaf musik i butiks-højttalere (Muzak)
- Placér dagligvarerne bekvemt
- Lad os få mere fornuftig (retur-)emballage
- Vi ønsker fødevarer uden kosmetik
- Vi ønsker vaskepulver uden optisk hvidt
- Slikket skal fjernes fra kasseapparaterne
- Sæt prisen ned istedet for dividendemærker

Blandet modtagelse

Til selve generalforsamlingen mødte vi så op, og satte os forventningsfulde og spændte tilrette ved det dækkede kaffebord, sammen med ca. 75 fremmødte, hovedsageligt ældre mennesker.

Det varede imidlertid en rum tid, inden man nåede frem til »eventuelle forslag«, som vores hørte under. Først skulle der vælges en dirigent og derefter aflagde formanden beretning om året, der var gået. Så var det direktør Egon Hillstur. Jo, han er skam direktør. Uddeler er en betegnelse, Kvickly Kalundborgs leder er vokset fra. Direktøren redegjorde minutløst for regnskabet, der atter engang udviste et tilfredsstillende overskud.

Så blev det endelig vores tur.

Heldigvis skulle vi selv fremlægge vore forslag og kritik, og kunne lægge trykket de rigtige steder ved oplæsningen. Forsamlingens modtagelse var yderst blandet og ikke særlig positiv.

Især var dirigenten ualmindelig negativ og luftede sine personlige meninger om vore ideer, hvergang han skulle give mikrofonen videre.

Han måtte da også modtage en irettesættelse fra salen. Foreningens formand overraskede os derimod meget ved at have taget hvert eneste punkt alvorligt og have gjort sig stor ulejlighed med svarene.

Hans besvarelse indeholdt megen sympati for vore meninger, og på nogle områder var han endog enig. Men det blev gjort klart, at det efter hans mening mere var på det lovmæssige område og ved centrale udspil fra FDB, at vor sag skulle fremmes, og ikke ved ensidige ændringer i Kalundborg brugsforening.

Kaffe og blødt brød

Forsamlingen fik vi ikke på vor side. De syntes stort set at brugsen fungerede på bedste måde, og at der ikke var grund til ændringer. De syntes mest at være kommet for kaffen og det bløde brød, og var slet ikke indstillet på eller vant til, at generalforsamlingen skulle beskæftige sig med de ting, vi gerne ville tale om. Mod slutningen var der stor utålmodighed over for os, og hist og her kom der drøje bemærkninger.

Til sidst blev det kaffetid, og herunder kom vi i snak med flere bestyrelsesmedlemmer, der alt i alt syntes både forstående og indstillet på ændringer i retning af vor opfattelse. Hvorefter vi gik hjem med en vis optimisme i be-

hold.

Ingen forbedringer

FDBs blad Samvirke bringer i næsten hvert nummer artikler, læserbreve mm. om forbrugerpoltiske spørgsmål, der afspejler meninger og synspunkter, som ligger nær det, vi kom frem med over for Kalundborg brugsforening.

Det fik os til at tage sagen frem af skuffen igen et halvt år efter for at se, om der var sket nogen forbedringer i Kvickly. Da vi ofte handler i forretningen, kunne det ikke undre os, at vi måtte konstatere: der var intet som helst gjort for at imødekomme blot en eneste lille bitte del af, hvad vi havde foreslået, selv om bestyrelsen havde haft en positiv indstilling på generalforsamlingen.

Det førte til, at vi lavede et indlæg til Samvirke med vore forslag og en henvisning til en artikel i bladet om brugsforeningernes opgave og muligheder, samt en kritik af Kalundborg brugsforenings manglende handling.

Det frie forbrugsvalg

Det skal siges til Samvirkes ros, at de optog vort indlæg i uforkortet form, men samtidig benyttede redaktionen lejligheden til at skamrose FDB for en stor indsats med deklARATIONER mm. og underkende vor kritik. Hvis man gjorde, som vi gerne ville have, så mistede brugserne simpelthen markedsandele. Og det kunne jo ikke være meningen, vel?

At man i samme åndedrag hylkede folks fornuft og omtanke ved valg af varer, fik ikke redaktionens øjne op for det mærkelige i, at det havde vist sig overordentligt svært at sælge pølser uden rød farve. Nej, brugsen skulle fortsat være med til at sikre »det frie forbrugsvalg«, så ville fornuften sejre.

Vi kan så spørge, om det frie forbrugsvalg nu også er så frit, når man finder det nødvendigt at anvende »Muzak« og madkosmetik?

Endnu en generalforsamling

Da tiden igen nærmede sig for

den årlige generalforsamling besluttede vi at forfølge vore mål ved igen at stille forslagene.

Vi gjorde med vilje vore forslag næsten identiske med sidste års, idet vi henviste til den manglende handling fra brugsens side. Dog omformulerede vi teksten, så den blev skarpe i sin kritik. Den slutter således:

»Vi er godt klar over, at de forslag, vi har fremsat, for størstedelens vedkommende vil betyde mindre omsætning. Imidlertid er vi overbevist om, at dette vil være et overgangsfænomen.

Tidens forbrugerdebat synes at vise, at vore forslag ikke er virkelighedsfjerne, og vi så gerne, at »vor egen butik« lagde sig i spidsen med en ny og kritisk holdning til de produkter, I vil handle med.

Vi ser som forbrugere helle en ringere omsætning end et ringere helbred.«

Afstemning

Selve generalforsamlingen forløb stort set som året før. Blot var vi et par forbundsfæller mere i salen, og vi fik lejlighed til at uddybe vore meninger fra talerstolen.

Som noget nyt prøvede vi at lave afstemning om enkelte punkter. På den måde lykkedes det næsten at få fjernet slikket fra kasseapparaterne.

Direktøren blev helt hvid i ansigtet, da vi forlangte afstemninger. Han fortalte bagefter, at han betegnede det som kupforsøg fra vor side, og var synligt lettet over, at der ikke blev ændret ved hans forretningsledelse.

Vi forsikrede ham, at det ikke var kup, vi ønskede at lave. Vi ønsker bare, at han i sine dispositioner tager hensyn til forbrugernes interesser i stedet for udelukkende at tænke på overskud. Han bryder sig ikke om tanken.

Igen sad vi over en kop kaffe og diskuterede med bestyrelsesmedlemmerne.

Igen syntes de, det var rigtigt, hvad vi førte frem. Og igen mente de ikke, de kunne gøre noget. Det måtte så at sige komme fra oven.

Alle gode gange tre

Marts 1976; der skal igen være generalforsamling. Det kniber med at holde gejsten vedlige, men et par nye medlemmer i NOAH gruppen mener, vi bør fortsætte, og en af dem indsender forslagene i år. Der bliver ikke så stor forskel på de krav vi stiller — og hvorfor også det? Der er stadig ingen forbedring at spore i Kvickly, snarere tværtimod.

Så vi tropper igen op til kaffebord og diskussion.

Denne gang er der imidlertid en markant ændring i tonen. Vi bliver beskyldt for både religiøsitet og kupmageri, og da vi igen forlanger afstemning om nogle forslag, viser det sig, at næsten hele personalet er tilstede, og de søger for at få stemt vore forslag ned.

Hill eller kaos

Efter direktør Hills fremstilling af konsekvenserne af at fjerne slikket fra kasseapparaterne, skulle man nærmest tro, det ville føre til massearbejdsløshed, både i Kalundborg og på chokoladefabrikkerne.

Hvad angår Muzakken, så kunne personalet ikke holde ud at arbejde i butikken uden denne specielle lydcamouflage.

Alt i alt fik vi ikke et ben til jorden. Vi var rystede over det omslag, der var sket i holdnin-

gen til på den ene side sundhed og moral og på den anden side indtjening og overskud.

Der er for os ingen tvivl om, at direktør Hill har haft held til over for bestyrelsen at fremmane et billede om snarlig konkurs, hvis man lyttede til os. Han har formentlig fået frie hænder til at lede forretningen efter hans egne principper, der bygger på moderne forretningsledelse efter amerikanske idealer: kræfternes frie spil eller den kloge narrer den mindre kloge.

Hvad nu?

Foreløbig har de fleste af os lagt vore indkøbsvaner om. Vi undgår Kvickly Kalundborg.

Det er selvfølgelig en dårlig løsning, at den stund forret-

ningen tilkæmper sig større og større markedsandel ved hjælp af mere eller mindre tvivlsomme produkter. Tvivlsomme i samfundsøkonomisk og økologisk forstand.

Men på den anden side, hvad stiller vi op, når bestyrelse og uddeler er enige om, at sådan skal den forretning altså køres? Og når der er så uendelig få, der møder op til generalforsamlingerne?

Skal vi alligevel fortsætte kampen ved generalforsamlingerne? Eller skal vi aktionere på mere håndfast manér? Stå foran forretningen med plakater og slagord. Det tror vi ikke så meget på. Folk bliver bare sure og tager afstand fra vore ideer. Måske skal vi lave en alternativ brugsforening?

Hvordan er det hos jer?

Vi opfatter Kvickly Kalundborg som en tro kopi af privat ejede profit-foretager, hvor det alene gælder om at få en øget vækst, og dermed en øget indtjening.

Er det mon noget særligt for vores brugsforening? Eller er det ligesådan hos jer?

Vi vil ihvertfald opfordre landets brugsforeningsmedlemmer, og i særdeleshed dem, der tillige er NOAH-medlemmer, om ad demokratisk vej at overbevise brugsforenings-bytstyrelser og -uddelere om, at et økologisk syn på varelagret på længere sigt er det eneste rigtige, hvis man stadig vil være »vor egen butik«.

Knud Rasmussen
NOAH/Kalundborg

KVICKLY Kalundborg

Nyt om Lynetten

Efter afslutningen af NOAH-45's redaktion er NOAH kommet i besiddelse af oplysninger, der sætter sagen omkring rensningsanlægget Lynetten (se NOAH 45) i et endnu dunklere skær.

Ifølge forlydender har Københavns Kommunes Miljøtekniske Kontor fungeret som konsulent for Hovedstadsrådet i en lang række miljøgodkendelsessager (denne godkendelsesprocedure er behandlet nærmere i NOAH-45, s. 7) Hovedstadsrådet har ikke selv haft personale nok til at behandle miljøgodkendelsessagerne, og først nu er man begyndt at ansætte sagsbehandlere til miljøsagerne.

Ifølge miljøloven (parg.39, stk.3) skal anlæg, hvor Københavns Kommune er involveret, som f.eks. slamforbrændingsanlægget på Lynetten, godkendes af Hovedstadsrådet. Det er en del af miljølovens ide, at der i godkendelsesordningen ligger en uvildig vurdering af det ansøgte anlægs miljøbelastning. Når nu Københavns Kommunes Miljøtekniske Kontor har været konsulent for Hovedstadsrådet, kan denne "uvildighed" ikke væ-

re meget værd. Det vil i praksis sige, at Københavns Kommune har været med til at godkende deres egen ansøgning. Med Miljøstyrelsens afvisning af NOAH/Amagers og kloakarbejdernes klage ser sagen endnu mere speget ud.

I mellemtiden har NOAH/Amager også modtaget svar på et brev til miljøministeren, hvor NOAH/Amager bl. a. afkrævede ham en nærmere præcisering af miljølovens klagebetingelse "væsentlig individuel interesse i sagens udfald" (brevet refereret i NOAH-45). I svaret fra miljøministeren indrømmer han, "at der f.eks. i sager om luftforurening kan være tilfælde, hvor privatpersoner, der bor i længere afstand fra den pågældende virksomhed, vil kunne blive berørt af forureningen og derfor vil være klageberettigede." Men ministeren undlader stadig at give klare retningslinier for, hvornår en person er klageberettiget.

I en samtale mellem miljøministeren og en repræsentant for NOAH/Amager den 30. marts i år, lovede ministeren dels at undersøge forholdet mellem Københavns Kommune og Hovedstadsrådet i Lynette-sagen, dels at sørge for at begrebet "væsentlig individuel interesse i sagens udfald" blev præciseret, også selvom det ville kræve endnu et cirkulære til miljøloven.

Lynette-gruppen.

Berlingeren....

At producere aviser er et hårdt job. Skiftehold, ned-sat hørelse, forgiftninger, dødsfald i en tidlig alder og mere fra samme skuffe er daglig kost for trykkeriar-bejdere. Således også på Berlingske Tidende. I anled-ning af den aktuelle konflikt på Berlingeren har vi talt med nogle af de ansatte lige før de blev fyret. Hvor meget handler konflikten om arbejdsmiljøet?

Størstedelen af arbejdet i det Berlingske Hus foregår på skiftehold, herunder arbejde i weekenden. Det er klart en stor gene for den enkelte arbejder og hendes eller hans samvær med familie og venner.

At arbejde uden for normal arbejdstid koster dyrt: Blandt arbejderne på Berlingeren lider 68 pct. af søvnbesvær, 34 pct. er konstant trætte, 47 pct. er nervøse eller uligevægtige, 34 pct. er stressede mens 27 pct. har sexproblemer.

For at undgå den totale nedslidning af arbejdskraften

og vel også for overhovedet at kunne få folk i arbejde har der siden 1960 eksisteret en aftale om lønkomensationer og afspadseringsordninger. Ved at give de ansatte en forholdsvis høj løn ledelsen således betalt sig fra at gøre noget ved arbejdsmiljøet.

Men nu er der krise i samfundet. Arbejdsløsheden er enorm, og det har fået ledelsen til at tro, at den rask væk kan løbe fra tidligere aftaler — uden nogen form for forhandling. Det ville arbejderne ikke være med til, og derfor kom konflikten.

TEGNING:
KLAUS ALBRECHTSEN:
SKIFTEHOLD

STØT
DE GRAFISKE
ARBEJDERE
PÅ
BERL.TIDENDE
GIRO 3304140

SMIDT UD..!

Job-forurening

Sidste forår udkom en rapport om miljøet på Berlingeren (1). Foruden skifteholdsproblemerne, er forgiftnings- og støjproblemerne blevet undersøgt.

Arbejdet med opløsningsmidler virker især på huden og slimhinderne (tallene i parantes gælder en undersøgelse af alle typografer):

28 pct. (8 pct.) er ofte forkølede, 31 pct. (7 pct.) får tit hosteanfald, 40 pct. (13 pct.) har svien i øjnene, mens 22 pct. (8 pct.) lider af eksem på hænder eller arme og 12 pct. (6 pct.) eksem på ben og fødder. Berlingske hører altså til blandt de virkelig dårlige arbejdspladser for typografer.

For støj har Arbejdstilsynet sat en grænse på 90 db(A) (2). Denne grænse overskrides i stort set hele trykkeriet. Efter at have arbejdet her i 10 år vil 29 ud af 100 være blevet tung-høre på grund af støjen. I løbet af de næste 20 år vil støjen gøre yderligere 15 personer ud af de 100 tunghøre.

Ledelsen vil forværre arbejdsmiljøet

Vi har spurgt Bent, der arbejder i sætteriet, og Bjørn, der arbejder i trykkeriet:

— Er konflikten en kamp om arbejdsmiljøet?

Bent: »Kampen står først og fremmest om nedlæggelse af arbejdspladser. Ledelsen vil fyre 300 mand, give os en lønreduktion på 10-15 pct. og forværrede arbejdsforhold. Det er klart, at hvis 300 mænd smides på gaden, så vil det øge tempoet, og det er ligeså klart, at dette hænger sammen med arbejdsmiljøet. I nogle afdelinger, blandt andet den jeg selv er i, skal man øge tempoet op til 50 pct. Så i anden omgang er konflikten også en kamp om miljøet.

Forøvrigt vil jeg godt jage en pæl igennem al den snak om høje lønninger. Vores grundløn er den samme som andre steder i byen. Når der slås på, at vi har så høje lønninger, må man tage i betragtning, at det skyldes overarbejde, specielt om søndagen, fordi ledelsen ikke vil ansætte de folk, der skal til. Og det er også derfor, at der sker en så hurtig nedslidning af arbejds-

kraften. Den løn vi får som kompensation for et smadret familieliv og et smadret helbred, får vi kun i kraft af overarbejdsordninger.«

Små forbedringer

— Er arbejdsmiljøet blevet forbedret siden miljørapporten udkom?

Bent: »I sætteriet er der ikke kommet nogen forbedringer.«

Bjørn: »I trykkeriet har man lavet eksperimenter med at sætte nogle døre op på en maskine, som man forsøger at lukke inde. Disse døre giver en vis nedsættelse af støjen. Desuden har man forsøgt at skærme et falseværk af, men det er overhovedet ikke effektivt. Det virker lidt som noget legeri.«

— Hvad ville I gøre ved arbejdsmiljøet, hvis det var jer selv, der havde ledelsen?

Bent: »Hvad angår støjen, er det jo ikke nogen løsning at rende rundt med et hørevern. Og de støjvægge man kan sætte op, gør mange gangé arbejdsgangen mere besværlig. I stedet for bør man ændre konstruktionen af maskinen, så den larmer mindre.«

Bjørn: »Man burde starte med at støjisolere selve lokalet og stoppe genklangen. Det var har, det er beton, glas og metalvægge, som bliver ved med at kaste støjen tilbage i hovedet på folk. For eksempel er det da meget rart at have dagslys, men det er jo sindsygt at have glasruder stående 1 1/2 meter fra rotationspressen.

Bent: »Med hensyn til skifteholdsproblemet ønsker vi en 5-dages arbejdsuge, vi ville begrænse lørdagsarbejdet og vi ville nedsætte arbejdstiden for skiftehold til for eksempel 30 timer om ugen. Man kunne også tænke sig, at der ikke skulle udkomme avis hver eneste dag, og en stedet lave en lørdags-søndags avis eller en søndags-mandags avis. Endelig bør der nok være længere mellem skiftene, 3 uger eller en måned, sådan at man kan nå at indstille sig på den nye arbejdstid.« JB

(1) BT-klubben: »Vort arbejdsmiljø på Berlingske Tidende«. 1976. Udsolgt.

(2) Støj måles i dB(A) (udtales d-b-a). 70 dB(A) svarer til støjen i en kørende bil, 90 dB(A) til en stærkt trafikret gade og 100 dB(A) til et beatorkester.

Om NOAH's madaktion

Efter NOAH's madaktion i brugsen i december blev grupperne bedt om at fortælle om deres erfaringer og oplevelser. Tyve grupper har reageret på denne opfordring. På baggrund af svarene er det muligt at danne sig et billede af aktionens forløb.

Hver gruppe har i gennemsnit besøgt 2-3 brugser. Det vil sige, at omkring ialt 200 brugser har været dækket af aktionen. Gruppernes størrelse har varieret meget, fra 1 til 30 personer. Omkring halvdelen af aktionsdeltagerne var NOAH-folk, resten bestod af gymnasielæver, højskolelæver, OOA-folk, kvindegrupper, kollektiver og repræsentanter for andre grupper samt en række private hjælpere. Aktionen var organiseret således, at det såvidt muligt var en NOAH-gruppe, der var kontakt til madgruppen. Den pågældende NOAH-gruppe kunne så sætte nye grupper igang eller koble nye personer på gruppen. Der kom mange henvendelser i de sidste dage før aktionen fra folk, der gerne ville være med, og de blev henvist til nærmeste NOAH-gruppe. På denne måde kunne man sikre sig, at der altid var forholdsvis velforberedte folk i den enkelte gruppe.

Kontakt med butikkerne

Mange grupper tog inden aktionen kontakt med brugsuddeleren for at snakke om, hvordan aktionen kunne forløbe bedst.

Brugserne vidste godt, at aktionen skulle finde sted, men ikke hvornår (før i sidste øjeblik) og med hvilke varer. Især i de mindre byer havde det forberedende samarbejde en gunstig virkning, da det var med til at opløse misforståede modsætningsforhold. En enkelt gruppe fik at vide, at politiet ville blive tilkaldt, hvis aktivisterne dukkede op i butikken. Efter en snak blev man enige om at opstille en bod ved ind- og udgangen, og aktionen forløb godt. De fleste andre grupper fik lov til at gå uforstyrret rundt og sætte mærkater på. Visse steder var man dog blevet enige om kun at klistre mærkater på enkelte eksemplarer af de udvalgte varer. Uddelerne optrådte i store træk i overensstemmelse med instruktionerne fra FDB's centralafdeling (der opfordrede

til venlig modtagelse), mens personalet virkede mere usikkert og ofte misbilligende. Annoncerne i de store dagblade (Vi elsker også jer, NOAH) gjorde sit til at fjerne de værste fronter.

Kunderne positive

Over halvdelen af de grupper, der har berettet om aktionen, havde arrangeret plancheudstilling uden for butikken. En enkelt gruppe skænkede rødvinstoddy til kunderne! Disse grupper fortæller, at det var lettere at komme i kontakt med kunderne udenfor end inde i butikken, hvor folk ofte havde for travlt til at standse op og snakke. Kunderne var overvejende positive og interesserede — især på aktionens anden dag, hvor mange havde hørt og set TV-reportagen den foregående aften. Nogle kunder var dog ligeglade eller direkte negativt indstillet.

Næsten alle deltagerne i aktionen var lettere nervøse umiddelbart før starten. Uroen

forsvandt dog meget hurtigt, da alt gik som planlagt.

Forberedelserne

De fleste grupper finder det tilsendte materiale (mærkater, rapporter, kataloger, løbesedler) tilfredsstillende. Nogle grupper kritiserer dog baggrundsoplysningerne som mangelfulde og efterlyser litteraturhenvisninger. Der er også kritik af, at materialet blev sendt ud så sent og i visse tilfælde i utilstrækkelig mængde.

En gruppe kritiserer, at FDB kendte aktionsdagen på forhånd. Kritikken belyser vanskelighederne ved at iscenesætte så stor en aktion. Skulle alle grupperne være velforberedte og have alt materialet i god tid i forvejen, ville oplysningerne om tidspunkter og varer være ude i landet (og dermed i praksis også hos FDB) længe før aktionen. Hertil kommer, at det praktiske arbejde med at tilrettelægge og udstede materialet

var ret så omfattende. Sådan noget sker altid fem minutter i tolv. Alle de grupper, der har berettet, synes aktionen var godt organiseret. En del har udtrykt tilfredshed med mediedækningen (over 200 presseklip samt radio og TV).

Gang i grupperne

Aktionen har betydet øget tilgang til NOAH-grupperne rundt omkring i landet. Også madgruppen er vokset. I den kommende tid vil mange grupper diskutere, om man skal følge madaktionen op på lokalt plan. Flere steder har man arrangeret forbruger- og mad-diskussioner i samarbejde med den lokale brugs. Et par grupper har lavet pjecer sammen med deres brugs til uddeling i butikkerne. Mange skriver, at de har været glade for denne mulighed for at prøve deres gruppe i en landsomfattende aktion, de har kunnet gå ind for, og de vil gerne være med næste gang, der skal laves noget på landsplan.

NOAH's miljølejre 1977

RUGÅRD STRAND

NOAH afholder igen i år en lejr på Rugaard Strand ved Glatved ca. 15 km syd for Grenå i et meget naturskønt område mellem Rugaard strandplantage og Kattegat. Lejren består af køkken- og aktivitetstelt samt af store sovetele.

Miljølejren på Rugaard Strand er en 7-ugers lejr. Formålet er at informere om og arbejde med miljøproblemer. Programmet er lagt an på, at alle, også folk uden særligt kendskab til denne problematik, kan deltage.

Program

Lejren er delt op i perioder af 1 eller 2 uger, hvor forskellige sider af miljøproblematikken behandles. Du kan tilmelde dig for hele emneperioder, dvs. minimum 1 henholdsvis 2 uger. Der er plads til 75 personer, børn medregnet. Hunde må ej medtages.

18/6-26/6 Forlejr

Forlejrens vigtigste opgave er at gøre lejren beboelig, opstille teltene, indrette køkken, bygge mul og forråds-kælder, klare vandforsyningen. I år vil vi dog i modsætning til tidligere år, såvidt tiden tillader det, beskæftige os med teori og

baggrund for: affaldssortering, energiforsyning, vandforsyning, madlavning og lignende ting, der skal forberedes på forlejren. Ligeledes vil vi give en introduktion til NOAHs arbejde.

26/6-10/7

Natur og menneske

I disse to uger vil vi beskæftige os med: økologiske forhold i almindelighed og lokalt; menneskets påvirkning af økosystemer; os selv som en del af et økosystem; at få indsigt i beslutningsprocesser og handlinger, der har konsekvenser for naturen og os selv; fremstilling og brug af primitive

apparater og metoder til naturagttagelse, som også kan bruges hjemme; at skaffe sig erfaring i deltagerstyret samarbejde om dagligdagens forhold og i mere projektorienteret gruppearbejde.

Den første af disse to uger vil vil hovedsagelig bruge til biologiske og økologiske undersøgelser på stedet. Fra slutningen af første uge og perioden ud, vil vi bl.a. tage følgende emner op: jordbrugs betydning for økosystemer, alternativt jordbrug, mad, naturreservater, ressourcer i dansk natur og udnyttelsen heraf, kommunal og statslige behandling af naturen, by- og landsplanlægning, energiformer, befolkningens adgang til indflydelse på forbruget af dansk natur, økonomi og fredning.

10/7-24/7

Mad og samfund

I disse to uger vil vi beskæftige os bredt med »mad«, med det formål at give jer forståelse, lyst og interesse til selv at arbejde videre med emnet efter lejren.

I den første uge vil vi lægge grundlaget for en fælles basisviden med minimum ét emne-

oplæg pr. dag. Vi vil dels give en kritik af de nuværende forhold og deres udvikling, dels forsøge at anvise alternativer til denne udvikling — ud fra punkterne:

Ernæringslære, madlavning (kroppens behov, madens tilberedning, affald og genbrug),
Varemarkedet (køb og salg, emballager, varedeklarationer, helsekost),

Forarbejdning (produktion, forringelse, berigelse, tilsætningsstoffer).

Den anden uge vil stort set have struktur som den første. Indholdet vil vi sammen planlægge i løbet af den første uge, og vi har kaldt ugen for »organisation og metode«. Vi vil planlægge fælles udrettede aktiviteter, plancher, agitation, læserbreve, kontakt med ansvarlige myndigheder og privatpersoner.

Maden laves af os alle og planlægges på et dagligt menuorienteringsmøde.

24/7-31/7

NOAH seminar

Denne uges program henvender sig især til aktive i NOAHs lokalgrupper; men vil blive tilrettelagt så også andre kan få et udmærket udbytte af at deltage i ugens emner. Der vil ud fra ugens program blive mulighed for at tilslutte sig konkrete opgaver, der kan fortsætte i grupper, når lejren er slut.

I erkendelse af, at lokalgrupperne, og NOAHs halvårsmøder hver for sig bruger urimelig megen tid og kræfter på diskussioner af struktur- og strategiproblemer, er ugens emner et forsøg på at nå et resultat med en del af disse diskussioner, for at frigøre kræfter til det økopolitiske arbejde, der er NOAHs hovedformål.

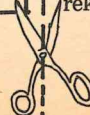
31/7-7/8 Efterlejr

Efterlejrens opgave er først og fremmest af demontere lejren, pakke grejet, så det ligger klart til næste års lejr og iøvrigt rengøre området. Derudover vil vi tage nogle af emnerne fra forlejren og NOAH-seminaret op, idet vi håber, at nogle herfra vil fortsætte direkte på efterlejren.

TILMELDINGSBLANKET TIL MILJØLEJREN NOAH PÅ RUGÅRD STRAND.

Klippes ud og sendes til NOAH, Rådhusstræde 13, 1466 K

navn		evt. alder	
navn		evt. alder	
adresse		telefon	
Børn	Navn	Alder	
Lejrperiode	1. ønske	2. ønske	3. ønske
For personer under 18 år forældres/værges underskrift: _____			

Ankomst og afrejse

Kan kun ske om søndagen mellem lejrperioderne. Du skal helst komme inden kl. 16.30, hvor vi vil starte med almene oplysninger og hyggeligt samvær. Der vil blive arrangeret bustransport (10 kr.) fra Grenå havn henholdsvis station samme dag 15.15-15.30 og fra lejren til Grenå med ankomst kl. ca. 12.

Du kan ikke køre i bil til lejren. Efterlad evt. bil i Hoed. Fra parkeringspladsen ved kirken i Hoed vil lejrens jeep transportere din bagage til lejren på ovennævnte søndage med afgang kl. 16.00. Du kommer selv til lejren ved at gå eller cykle forbi Hoed Kro mod kirken. Drej til højre ad Nymandsvej ca. 2 km imod sydøst forbi Nymandsgården. Tag over broen over Hoed Å, hvorfra der er ca. 1 km til lejren.

Tilmelding

Tilmelding til en eller flere af perioderne sker ved at udfylde og indsende nedenstående blanket. Du modtager så et girokort og en bekræftelse på tilmeldingen. Hvis du inden 5 dage indbetaler det angivne beløb, har du sikret dig deltagelse. I modsat fald bortfalder reservationen.

Efter at have indbetalt på ovennævnte girokort, kan du ved forevisning af dette hos DSB opnå 50 pct. rabat på din rejse til og fra Rugaard Strand, hvis du rejser med DSB.

Deltagerpriser

Under 3 år ... 0 kr. pr. uge
3-19 år 140 kr. pr. uge
over 20 år 280 kr. pr. uge
Deltager i for- eller efterlejr:
105 kr. pr. uge.

Vi giver familierabat — ring og spørg!

Hvad får du brug for på lejren

Du skal medbringe sovepose eller tæpper, og det kan anbefales at medbringe luftmadras eller lignende. Også spisebestik, tallerkner og krus skal medbringes.

Herudover tøj til al slags vejr, skiftetøj, toiletgrej og lignende.

Adresse

NOAHs Miljølejr, Rugaard Strand, 8444 Balle.

Lejr-telefon

(06) 33 74 30

AVERNAKØ

Jordbrugslejren er placeret på dobbelt-øen Avernakø-Korshavn i det sydfynske øhav. Den ligger på en landbrugsejendom i umiddelbar nærhed af en god badestrand. Lejren består af store sovetele, køkken- og aktivitetstelte.

Formål og program

»Jordbrugslejren« på Avernakø er en otte-ugers lejr og arrangeres af NOAH i samarbejde med Ølejrinstitutionen. Programmet er lagt an på at bringe mennesker sammen for at arbejde med miljøproblemer inden for jordbruget samt at udveksle eventuelle erfaringer med alternative former for jordbrug. Lejren er opdelt i forlejr, tre 14-dages perioder og i efterlejr. I alle tre 14-dages forløb vil vi arrangere en række grundemner:

1. Plantesamfund (kulturforholdenes indflydelse på ukrudtsfloraen),
2. Jordbundsforhold,
3. Planteavl (sædskifte, naboplantevirkning, gødskning og kompostering).
4. Husdyr (malkedyr, foder- og kødkvalitet).
5. Energistrømmen i husdyrbruget (anvendelse af spildenergi).
6. Økonomi i et jordbrug (start af jordbrug; rentabilitet i traditionelt og økologisk jordbrug).

Grundemnerne tilrettelægges således, at de både omfatter praktisk og teoretisk arbejde, samt således at de så vidt muligt også inddrager børnene. Udover grundemnerne vil vi i hver 14-dages periode tage et særskilt emneområde op:

26/6-10/7

Økonomi, forurening og økologi i jordbruget

Jordbruget er inde i en omstillingsperiode, såvel teknisk og dyrkningsmæssigt som økonomisk (eks: de store gødningsfirmaers indbyrdes kamp).

Den enkelte jordbrugsbedrift kan ikke bare tilrettelægge produktionen ud fra økologiske hensyn, men er også underlagt en økonomisk ramme. Alligevel ser man gang på gang at forurening og ressourceforbrug kan mindskes uden at det ændrer væsentligt ved økonomien.

Utraditionelle driftsformer som biologisk-organisk og jordbrugskollektiver, medfører også særlige økonomiske muligheder.

Avernakø er en mindre ø, og

det er derfor naturligt, at vi vil betragte den i forhold til »udkantsproblematikken«.

10/7-24/7

Det biologiske grundlag

Kendskabet til samspillet mellem jordbundsorganismerne, planter, husdyr og mennesker, og til klimaets og jordbundens indflydelse på planter og dyr, er grundlaget for at kunne diskutere økologiske dyrkningsmetoder, integreret og biologisk bekæmpelse, jordbrugsprodukternes ernæringsværdi, mv.

24/7-7/8

Brugen af maskiner, kemiske bekæmpelsesmidler og handelsgødning

Udviklingen i jordbruget går i retning af, at den samme produktion kan overkommes af en stadig mindre arbejdsstyrke på et mindre og mindre areal. Vi vil beskæftige os med de utilsigtede virkninger af denne udvikling, og hvordan de kan undgås.

Forurening og ressourceforbrug — særlig af energi — kan mindskes.

Arbejds miljøet kan blive bedre. Der fremkommer i disse år stadig flere forsøg med alternative driftsformer. I dag gennemgår en stor del af jordbrugsprodukterne en forarbejdning i levnedsmiddelindustrien før de når frem til forbrugeren. Forarbejdningens indflydelse må indgå i den samlede vurdering af jordbrugsprodukternes kvalitet.

19/6-26/6 Forlejr 7/8-14/8 Efterlejr

For- og efterlejren skal sørge for henholdsvis at gøre lejren klar til brug og pakke lejren sammen.

På forlejren skal vi afprøve nogle af grundemneprojekterne og iøvrigt beskæftige os med nogle af de emner, som er beskrevet i programmet. Vi vil meget gerne i hurtig kontakt med dig, hvis du vil være med til dette arbejde.

Deltagere

Rugaard Strand 1976

60 personer, børn medregnet. Hunde må ikke medtages.

Ankomst og afrejse

Kan kun ske om søndagen, og du skal helst komme med den færge, der går fra Fåborg kl. 16.00 — dette tidspunkt er fra den gamle fartplan og kunne ved redaktionens afslutning ikke bekræftes også at ville gælde til sommer (bekræftelse kan fås hos Øfærgen A/S, Fåborg, tlf. (09) 61 01 05). Når folk er ankommet med denne færge, vil vi samles for at få de første praktiske oplysninger og for at hilse på hinanden.

Deltagerpriser

Under 3 år ... 0 kr. pr. uge
3-19 år 140 kr. pr. uge
over 20 år 280 kr. pr. uge
Deltager i for- og efterlejr: 105 kr. pr. uge.

Vi giver familierabat — ring og spørg!

Adresse

Jordbrugslejren, Avernakø, 5600 Fåborg.

Lejr-telefon

(09) 61 34 01

Tilmelding til Avernakølejreren sker ved at rekvirere en girotilmelding fra :

Ølejrkontoret
Vendersgade 8
1363 K
Telf. (01)115581

Mange tilsætningsstoffer deklarerer ikke

Tilsætningsstoffer til fødevarer skal overholde positivlistens bestemmelser. For hver gruppe levnedsmidler fastsætter listen, hvilke stoffer, der må tilsættes og i hvilke mængder. Desuden skal tilsætningsstoffernes art være angivet på fødevarernes emballage. Der er flere eksempler på, at den sidste bestemmelse ikke overholdes.

Fødevarer, der er fremstillet, tilvirket eller indført efter 1/7-76, skal være forsynet med deklaration af samtlige tilsætningsstoffer. For fødevarer fra før 1/7-76 træder deklaraationspligten først i kraft 1/7-77.

Deklarationen skal omfatte tilsætningsstoffernes kemiske betegnelse eller gruppebetegnelse (f.eks. »farve«). Disse bestemmelser er lavet samtidig med levnedsmiddeloven i 1973, så der har været god tid til at forberede sig fra producenterens side.

Deklarationspligten betyder ikke i sig selv, at forbrugeren er bedre rustet, når de skal vælge fødevarer. De fleste tilsætningsstoffer har kemiske betegnelser, der er uforståelige for almindelige mennesker. Hvad nytter det at få at vide, at der er dimethylpolysiloxan i sandkagen?

Alligevel kan deklaraationspligten føre til, at producenterne undgår at anvende de mest omdiskuterede stoffer. Og personer med allergi over for særlige tilsætningsstoffer kan gå uden om de pågældende fødevarer.

Kontrollen fungerer ikke

Hvordan kontrolleres disse bestemmelser? Ifølge loven er det kommunalbestyrelserne i de enkelte kommuner, der med hjælp fra den lokale levnedsmiddelkontrol skal efterse, at produkterne er i orden. Disse myndigheder skal aflægge virksomheder og forretninger besøg for at kontrollere fødevarerne. Hvis der foregår lovovertrædelser kan der rejses politisag med en strafferamme på op til et års fængsel.

Med dette kontrol- og retsmaskineri skulle der være lagt

op til en kraftig forebyggende effekt over for både producenter og forhandlere (butiksindehaverne er også ansvarlige med hensyn til overtrædelser). Man må imidlertid konstatere, at systemet ikke fungerer — hverken på den ene eller den anden måde. Levnedsmiddelkontrollerne går ikke ud og kontrollerer, som det var meningen, og politimestrene rejser ikke sager for overtrædelser.

Vi har forsøgt at afprøve systemet i NOAHs levnedsmiddelgruppe. Vi fandt frem til en række fødevarer, der formodedes at indeholde tilsætningsstoffer, som ikke var deklareret. For at fjerne enhver tvivl om berettigelsen af vor mistanke sendte vi først fødevarerne til analyse på Steins Laboratorium. I første omgang anmeldte vi to kager og to pølser, som alle indeholdt udeklarerede farvestoffer. Anmeldelsen, der var bilagt analyseresultaterne, blev sendt til Levnedsmiddelkontrollen i København, hvor gruppen er hjemmehørende.

Vild forvirring

Først blev anmeldelsen videregivet til den kommune, hvor varerne er købt (Farum). Senere blev den overgivet til levnedsmiddelkontrollen i den pågældende amtskommune (Hillerød). Herfra blev pølsernes andel i sagen videreeksperderet til veterinærinspektorerne i Ålborg og Odense.

Disse veterinærinspektorer, som siges at have specialiseret sig i kontrol af pølser, aftalte senere med fabrikanterne i Christiansfeld og Hjørring, at der ikke ville blive foretaget videre, hvis de lovede at få

trykt nye etiketter på deres pølser i en fart. Det har senere vist sig, at sagen slet ikke skulle have været sendt til veterinærinspektorerne, hvis kontrolfunktion ligger på et tidligere stadium i produktionsprocessen.

Kage-akterne blev sendt til kommunalbestyrelsen på Møn, hvor der ligger en kagefabrik med det pågældende navn. Kommunalbestyrelsen skyndte sig at rådspørge Levnedsmiddelkontrollen i Nykøbing Falster, der kontrollerer fødevarer i Storstrømt Amt. Ved en nærmere undersøgelse viste det sig, at kagerne formentlig var lavet i den jyske by Give. Og så fik de sagen over.

Løber ud i sandet

Der er sikkert blevet skreyet mange breve på grund af de to pølser og de to kager. De fleste af de oplysninger, der er givet her, stammer ikke fra korrespondancen med myndighederne, men fra pressen, der flittigt har forfulgt sagen. I levnedsmiddelgruppen har vi ikke fået officielt svar på udfaldet af anmeldelsen.

Meget tyder på, at denne sag ville løbe ud i sandet, hvis den blev overladt til de kommunale myndigheder. Og producenterne ville kunne glæde sig over, at levnedsmiddeloven ikke skal tages så alvorligt endda. En lov, der kan overtrædes utvetydigt uden andre konsekvenser end en mild advarsel, er ikke meget værd.

Vi går selv til politiet

I levnedsmiddelgruppen søger vi at råde bod på dette forhold på to fronter. Dels har gruppen indgivet anmeldelse direkte til politimestrene i Farum, Haderslev (Christiansfeld), Hjørring og Vordingborg (Møn). Politimestrene anmodes om at rejse tiltage mod butikker og virksomheder for de dokumenterede overtrædelser. Dels fortsætter vi med at anmelde nye overtrædelser gennem de kommunale kanaler. Efterhånden som sagerne måtte løbe ud i sandet, kontakter vi selv politimestrene.

Det er vigtigt at få domme i disse sager, selvom der er al mulig grund til at tro, at domene (formentlig bøder) ikke vil ramme virksomhederne hårdt, kan en flittig omtale af de anmeldte fødevarer nemt føre til, at andre virksomheder gerne vil undgå samme opmærksomhed. Der er grund til at bemærke, at anmeldelserne nødvendigvis vil ramme i flæng. Det er betingelserne, når en kontrolfunktion, der burde varetages af offentlige myndigheder, midlertidigt overgår til forbrugeren selv. Vi råder ikke over større administrative og laboratoriemæssige faciliteter.

Hidtidige anmeldelser

For fuldstændighedens skyld skal her nævnes de fødevarer, der hidtil er anmeldt til levnedsmiddelkontrollerne:

Produkt:	Tilsætningsstof:
Bunkenborg jagtpølse	Ponceau 4R (E 124)
Wenbo købpølse	Ponceau 4R (E 124)
Karen Volf marmorkage	Tartrazin (E 102)
Karen Volf glasurkage	Tartrazin (E 102)
	Sunset Yellow (E 110)
Buko grøn alpe smelteost	Tartrazin (E 102)
	Patent Blue V (E 131)
Cosmos kulør	Karamel (E 150)
Glyngøre carry sild	Tartrazin (E 102)
Apollo hindbær limonade	Food Red 17 C.J. 16035
Tricolore is, Næstved	Tartrazin (E 102)
	Ponceau 4R (E 124)

Forbrugerne må hjælpe til

Arbejdet med at finde fødevarer med udeklarerede tilsætningsstoffer påhviler som nævnt levnedsmiddelkontrollerne. Det vil sikkert sætte skub i deres arbejde, hvis forbrugerne begynder at anmelde suspekterede fødevarer.

En anmeldelse behøver ikke være baseret på laboratorieundersøgelser; det skal kontrolmyndighederne nok klare. Forbrugernes opgave må være at henlede myndighedernes opmærksomhed på mulige overtrædelser gennem anmeldelser. Hvis man støder på en fødevarer med et formodet indhold af f.eks. farve eller konserveringsmiddel (de mest åbenbare typer tilsætning), der ikke er deklareret, må mistanken tilflyde den lokale levnedsmiddelkontrol til nærmere undersøgelse. Dette er en simpel pligt, sålænge myndighederne ikke har evne eller vilje til at udføre dette vigtige arbejde til varetagelse af forbrugernes interesser.

Mad-konkurrencen

I NOAH-bladet nr. 45 blev der udskrevet en konkurrence for alle danske forbrugere. Deltagere skal finde fødevarer med udeklarerede tilsætningsstoffer og sende produkterne til NOAHs sekretariat. Fristen var sat til 1. april.

Der har været en del interesse for konkurrencen, men levnedsmiddelgruppen vil godt have noget mere materiale at arbejde med. Derfor forlænges fristen indtil videre til 1. maj.

Konkurrencen hænger sammen med levnedsmiddelgruppens forsøg på at afprøve lovens bestemmelser om deklaration af tilsætningsstoffer. Da disse forhold er omtalt mere udførligt i dette nummer af bladet, håber vi, at flere vil få lyst til at deltage i konkurrencen.

Levnedsmiddelgruppen

Levnedsmiddelgruppen siger: Ved fastsættelse af regler om tilsætningsstoffer skal hensyn navnlig tages til

- at forbrugerne beskyttes imod sundhedsrisiko,
- at rimelige teknologiske behov imødekommes, og
- at forbrugerne ikke vildledes.

(§ 14, stk. 4)

Anvendelsen af en lang række tilsætningsstoffer er i åbenlys modstrid med denne bestemmelse.

15 SALATER

Levnedsmiddel	Tilsætningsstofgruppe	Tilsætningsstof	Nr.	Bemærkninger			
Syre, base, salt		Calciumchlorid	51.15	} lalt 500 mg/kg			
		Citronsyre og citrat	51.18-51.21				
		Eddikesyre og acetater	51.01-51.02				
			51.62-51.63				
			51.16				
		Kaliumchlorid	51.28-51.31				
		Mælkesyre og lactater	51.38				
		Phosphorsyre og orthophosphater	51.40-51.48				
		Æblesyre og malater	51.33-51.36				
		Konserveringsstof			Benzoesyre og benzoater	52.05-52.08	} lalt 1 g/kg
p-Hydroxybenzoater og natriumsalte deraf	52.09-52.14						
Myresyre og forniater	52.15						
	52.44-52.45						
Sorbinsyre og sorbater	52.26-52.29						
Svovldioxid og sulfiter	52.30-52.42						
Antioxidant, antioxidantenergigt				Ascorbinsyre og ascorbater	53.01-53.03	} lalt 500 mg/kg	
				Ascorbylpalmitat	53.05		
				BHA og BHT	53.06-53.07		
				Gallater	53.13-53.14		
			53.34				
		Tocopheroler	53.29-53.32				
			53.35				
		Farvestof		Anattoekstrakter	55.44		} lalt 300 mg/kg
				Azorubin	55.23		
				Canthaxanthin	55.49		
Carotenoider	55.45-55.46						
	55.59-55.61						
Chlorophyll	55.08						
Erythrosin	55.24						
Food red 17	55.21						
Green S	55.07						
Indigotin I	55.03						
Emulgator, stabilisator, fortykningsmiddel		Patent blue V	55.04	} lalt 30 g/kg			
		Ponceau 4 R	55.27				
		Riboflavin	55.14				
		Sunset yellow FCF	55.20				
		Tartrazin	55.17				
		Karamel, ammonieret	55.37				
		Agar	56.01				
		Alginsyre og alginater	56.02-56.06				
		Carrageenan	56.08				
		Furcellaran	56.14				
		Cellulose, mikrokrystallinsk	56.13	} lalt 5 g/kg			
		Cellulosederivat	56.12				
		Guar gummi	56.17				
		Johannesbrødkærnemel	56.19				
		Pectin	56.79				
		Propylenglycolalginat	56.07				
		Stivelse, kemisk mod.	56.63-56.76				
			56.87				
		Traganth	56.78				
		Xanthan gummi	56.82				

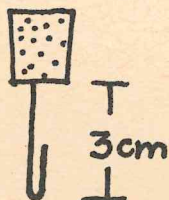
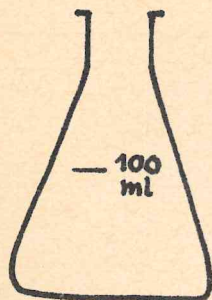
Fra side 63 i Positivlisten. Her er opført tilsætningsstoffer, som producenterne må anvende — til at imødekomme »rimelige teknologiske behov«.

Sådan finder du svovl i maden

Ved hjælp af denne metode kan man undersøge, om der er SO₂ i et levnedsmiddel. Med lidt øvelse kan man blive i stand til at sige, om der er meget eller lidt tilstede.

Man skal bruge følgende

100 ml koniske pyrexkolber
Disse kolber er de bedste, men man kan også bruge andre klare flasker i samme størrelse.

Korkpropper

Propperne skal passe til kolberne. De forsynes med et stykke bøjet ståltråd som vist på tegningen.

Stivelsespapir

0,5 g opløselig stivelse (kartoffelmel kan også bruges) koges 10 min. i 50 ml destilleret vand. Opløsningen afkøles. 1 cm brede strimler filterpapir dyppes i opløsningen og tørres. Strimlerne opbevares i en lukket flaske.

Fortyndet svovlsyre

50 ml koncentreret svovlsyre hældes forsigtigt og under omrøring ned i 150 ml destilleret vand. Blandingen bliver varm. Hæld altid syren i vandet. Hvis man hælder vandet i syren, risikerer man en eksplosiv kogning. Brug beskyttelsesbriller.

Kaliumjodatopløsning

Opløs 2 g kaliumjodat i 100 ml destilleret vand.

Sådan gør man

Ca. 3 g af den vare, der skal undersøges, anbringes i en af de koniske kolber. 3 g vædske svarer omtrent til indholdet af en teske. Hvis det drejer sig om fast stof, f.eks. tørret frugt, så skal det findeles med en kniv. 10 ml fortyndet svovlsyre tilsættes.

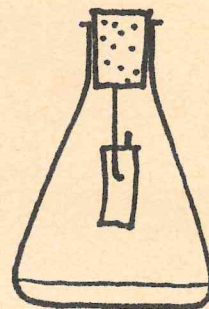
Et stykke stivelsespapir (1 x 2,5 cm) hænges på ståltråds-krogen.

En dråbe kaliumjodatopløsning anbringes på stivelsespapiret ved hjælp af f.eks. en glaspind.

Proppen sættes i kolben.

Indeholder varen SO₂, vil papiret blive blåt i løbet af 5-10 min. Hvis varen indeholder meget store mængder SO₂, så bliver papiret hvidt igen. Derfor er det nødvendigt at iagttage det med jævne mellemrum en halv times tid.

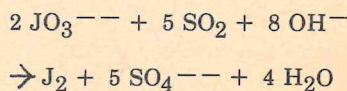
Man bør en gang imellem lave en prøve uden vare i kolben. Stivelsespapiret må så ikke blive blåt. Kun ved at lave sådan en »blindprøve« kan man sikre sig imod fejlreaktioner fra SO₂ i opløsningerne.

Teori

Svovlsyren frigør SO₂ fra vareprøven.

Den frigjorte SO₂ reagerer med kaliumjodat på stivelsespapiret og danner frit jod:

Den frie jod danner sammen med stivelsen en kraftig blå farve.

Jan Krag Jacobsen
Lisbeth Warring

Forbrugerparadiset

»Samfundet har hidtil været så optaget af at få gang i den økonomiske vækst, at det delvis har overset de bivirkninger, som den økonomiske vækst har bragt med sig,« skriver Poul Dines i »Forbrugerparadiset«.

Bogen indledes med en grundig gennemgang af konsekvenserne af de nuværende produktions- og forbrugsmekanismer i vores kapitalistiske samfund, samt en oversigt over forbrugerbevægelsens institutioner både nationalt og på internationalt plan.

Forbrugerbevægelsens situation idag er i høj grad præget af en manglende sammenhængsanalyse, mener Poul Dines. Man har betragtet forbrugerne som en ensartet masse, med samme behov og købsmuligheder. Ved en strøm af sammenlignende varettests af alt fra skisokker til cocktail-mixere, har man underbygget myten om, at alle forbrugere har tid, kræfter og penge til at handle rationelt. Også for er-

hvervs livet har disse tests haft en funktion, en slags politifunktion, der har taget sig af de foretagender, som har benyttet sig af de allergreleste forretningsmetoder (f.eks. Holiday Magic, Positiv Fritid, osv.).

I stedet for på denne måde at fungere som serviceorgan for de bedrestillede og erhvervs livet, må forbrugerbevægelsen stille spørgsmålet om hvilke varer, som overhovedet skal produceres? Det er nødvendigt, at der foregår en grundig vurdering af dette ud fra aspekter som ressourcer, arbejdsmiljø og forurening. Disse aspekter må også indgå, når prisen på en vare skal fastsættes. Ved f.eks. bilproduktion må man have med i

billedet, hvor store forekomster af de pågældende råstoffer er. Om der indgår maskiner i produktionen, som ikke har godt af at standse, og derfor medfører skifteholdsarbejde for virksomhedens arbejdere. Hvilken indflydelse bilernes udstødning og motorstøj har på vores helbred. I hvor høj grad de anvendte råstoffer kan genanvendes, når bilen er slidt op. Endvidere kræver bilerne også en stadig udbygning af vejssystemet, det betaler forbrugerne jo også. — Så måske skulle vi hellere gå over til kollektiv transport.

I et 13-punkts program for den fremtidige forbrugerbevægelse skitserer Poul Dines andre forhold i vores produktions- og forbrugsmekanismer, f.eks. reklame, monopoler og produktionskontrol, som også har indflydelse på forbrugersituationen. Disse områder

må enkeltvis underkastes grundige ekspertundersøgelser og via forbrugerne munde ud i krav til den nuværende mangelfulde lovgivning inden for forbrugerpolitikken.

»Forbrugerparadiset« er en klar og letlæst lille bog, som vil være velegnet til undervisning i samfundsorienterede fag, men den vil også være til glæde for enhver kritisk forbruger, som føler behov for at se forbrugerpolitikken i en større sammenhæng end f.eks. forbrugerbladene kan præstere.

B.L.

Forbrugerparadiset
af Poul Dines
Høsts debatbog nr. 13
Pris kr. 24,50
Fås gennem NOAH eller
boghandel.

ANMELDELSE

til levnedsmiddelkontrollen i

(Levnedsmiddelkontrollen i den amtskommune, hvori indkøbsstedet er beliggende)

Undertegnede ønsker herved at anmelde

(Fødevarens betegnelse)

**for overtrædelse af de gældende bestemmelser
om deklaration af tilsætningsstoffer i mad.**

(Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 316 af 8. juni 1973, § 8a og 8b)

(Beskrivelse af fødevaren, herunder alle påtrykte oplysninger)

Det beskrevne produkt formodes at indeholde :

(Tilsætningsstof(fer))

som ikke er deklareret .

Produktet er indkøbt

(Dato)

(Indkøbsstedets navn og adresse)

**Levnedsmiddelkontrollen anmodes om at efterprøve den formodede tilstedeværelse
af tilsætningsstof(fer) og foretage det videre fornødne i sagen.**

(Anmelders navn og adresse)

Nye bøger

Sundhedsfarer i arbejdsmiljøet

Det dårlige miljø, der findes på mange arbejdspladser er vor tids største miljøproblem. Støv, støj, stress osv. på arbejdspladsen undergraver mange danskeres helbred.

I »Sundhedsfarer i arbejdsmiljøet« gennemgås de enkelte sundhedsfarlige påvirkninger: ulykker, støj, luftforurening, nedslidning, tempoarbejde, skiftehold. Desuden er der kapitler om lys i arbejdsmiljøet, lovgivning og grænseværdier.

Bogen kan bruges:

- af arbejderen i hendes/hans kamp for et bedre arbejdsmiljø,
- til undervisning i folkeskolen, gymnasium og HF,

tekniske skoler, aftenskoler, højskoler mm.,
– som håndbog for ingeniører, sygeplejersker, læger, arkitekter mm.,
– og af alle andre der interesserer sig for at få forbedret det dårlige miljø, der findes på mange af vore arbejdspladser.

Bogen er et resultat af et samarbejde mellem nogle af folket bag de såkaldte fagkritiske rapporter og NOAH.

Arbejdsmiljø (2)
ISBN 87 87497 34 4
120 sider
Pris kr. 26,40
NOAH's emneserie nr. 9

Om svovl, smag, farve, nitrit, fedt — i maden

Dette hæfte blev skrevet i forbindelse med NOAH's aktion i Brugsen. Indholdet af hæftet blev sendt ud til aktionsgrupperne som baggrundsoplysninger.

Da der senere viste sig meget stor interesse for dette stof, har vi udgivet denne lille pejee.

Den gennemgår baggrunden for de mærkater NOAH-grupperne satte på varerne som alternativ deklARATION og hæftet kritiserer de enkelte tilsætningsstoffer.

Om svovl, smag, farve, nitrit, fedt — i maden
12 sider
Pris kr. 3,-.

Begge kan bestilles ved at indsætte beløbet på giro 5 56 00 39 til NOAH, Rådhusstræde 13, 1466 K, tlf. (01) 15 60 52. Husk at mærke på talonen til modtager, hvad der ønskes tilsendt.

**NYT
ABONNEMENT
NOAH 47-54
KR 45.-
GIROKORT PÅ
MIDTERSIDEN.**

